

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
מרדכי ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 706

מסכת שבת ס' - ס"ו ♦ דמאי ב', ב' - ה'

בס"ד, י"ח כסלו תשע"ג

השבוע בגליון

- נשיאת חרב בשבת
- הליכה עם מקל על נהר קפוא
- דסקית של חיילים
- כיצד יבנה השוהה בשבת במקום שאינו סומך על כשרותו?

- מדוע יהודי ערל אינו מניח תפילין בשבת?
- טלטולו של הטלאי הצהוב בשבת

- נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש
- נעל - לבוש?
- שעשה לי כל צרכי
- כיפת שינה מיוחדת לשבת
- הנחת תפילין בשבת

דבר העורך

פרופורציה

לפני כמאתיים שנה, עמד רבינו הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זכר צדיק לברכה על הדוכן בבית הכנסת והחל לשאת דברים בפני קהלו לקראת הימים הנוראים.

דבריו הנוקבים והנרגשים עוררו סערת רגשות עזה בקרב ציבור השומעים, ועקב התפרצויות של בכי בלתי פוסק, נאלץ רבי חיים לשאת את דרשתו למקוטעים. בכל כמה ימים היה הקהל מתאסף, ממשיך לשמוע את הדברים שבפיו, עד ששוב היה רבי חיים נאלץ להפסיק את הדרשה וחזר חלילה.

דרשה זו נשתמרה לדורות ונחקקה על קירות בתי המוסר שבכל המקומות. אחד מן הנושאים שרבי חיים התמקד בהם בדרשתו המפורסמת היה על החובה המוטלת על כל יהודי לעסוק בתורה, כמאמר הגמרא (חגיגה ה/ב): "תנו רבנן, שלשה הקדוש ברוך הוא בוכה עליהן בכל יום, על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק..."

הדברים הרטיטו את ליבות האנשים. הנואם שניצב בפניהם דיבר מקירות לבו. את כל חייו הקדיש ללמוד וללמד. דבריו השפיעו עליהם עמוקות והדרשה השתמרה לדורות.

אולי, אולי בתקופה זו, כאשר מים מלוחים כיסו באבחה חלקים מן המעצמה הגדולה הגלובוס, טומנים במצולותיהם אנשים; מביכים, מתסכלים, מייאשים מרתיעים, את 'מנהיגי העולם', אולי זו הדרשה הטובה ביותר. אולי. בוודאי.

אי אפשר להניח לאירוע כזה לחלוף על פנינו, בלא ליטול לקח ומוסר מן הסערה האדירה שהתחוללה על פני עולמנו הקטן.

דף ס/א לא יצא האיש

נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש

בגמרתנו אנו למדים על תקנת חכמים ייחודית: "לא ייצא האיש בסנדל המסומר". סוליתו של סנדל מסומר מחוזקת במסמרים בולטים ומשוננים כלפי חוץ, והתקנה נקבעה בעקבות מעשה טראגי שאירע בימי השמד. האוייבים אסרו ללמוד תורה, וקבוצת יהודים התכנסו במערה ללמוד תורה בסתר. לפתע, הגיחו האוייבים להרגם, והיהודים החלו להמלט, ובדוחק העצום שנוצר, נהרגו יהודים רבים מסנדליהם המסומרים של חבריהם, עד שיותר ממה שהרגו בהם האוייבים נהרגו מסנדלים המסומרים. "באותה שעה אמרו, אל יצא אדם בסנדל מסומר".

בגמרא מבואר כי הואיל ומעשה זה אירע בשבת, חכמים קיבעו את תקנתם לשבת בלבד. ואילו בירושלמי נאמר (שבת פרק ו' הלכה ב'): "לא אורחיה דבר נשא מיהו ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא". המפרשים נחלקו בפירוש דבריו של הירושלמי, מפני שיש לכך השלכה הלכתית מעניינת, לגבי מצוות לבישת נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש, כלהלן.

תחילה נפנה לדיון על אודות לבישת נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש, ולאחר מכן נשוב אל הירושלמי.

נעל - לבוש? הדיון על אודות הגדרת הנעליים מתמקד בשאלה אם מנעלים נחשבים לבוש. שהנה, בגמרא (לקמן ק"ג/א) מבואר, שמפני כבוד השבת יש ללבוש בגדים מיוחדים לשבת, "שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול", וכן נפסק להלכה (רמב"ם הל' שבת פרק ל' הל' ג, טור ו"שולחן ערוך" א"ח סי' רס"ב סעי' ב): "על האדם להשתדל שיהיו לו מלבושים נאים ומיוחדים לשבת קודש... ולא יהא מלבוש החול כמלבוש השבת". אם נעליים בכלל מלבוש הם, הרי שיש ללבוש נעליים מיוחדות לכבוד השבת. **שעשה לי כל צרכי**: בעל "רב פעלים" (ח"ד א"ח סי' י"ג) נוקט, כי נעליים אינן נחשבות לבוש. הא ראייה, שבברכות השחר אנו מברכים "מלביש ערומים", ומיד אחר כך אנו מוסיפים ומברכים "שעשה לי כל צרכי" - ברכה על הנעליים. הרי לנו, כי נעליים אינן נחשבות לבוש, וממילא, אין חובה ללבוש מנעלים מיוחדים לכבוד שבת.

יחף אינו ערום: על ראייתו זו ערערו חלק מן הפוסקים בטענה, כי אין להוכיח מאומה מברכות השחר, שכן, אף אם נעל נחשבת לבוש, עדיין אינה כלולה בברכת "מלביש ערומים", מפני שאדם נוטל נעליים אינו "ערום", אלא יחף, ולפיכך, נדרשה ברכה מיוחדת על הנעליים... ("יקר ערך" דף פ"ה ע"ב).

לעילוי נשמת

ר' **יעקב מנחם אדורם** ז"ל ב"ר בן-ציון וגיטל פרידמן הי"ד

נלב"ע כ"א בכסלו תשס"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

זעילוי נשמת

הר"ר **משה אהרן וינרוט** ז"ל

ב"ר מרדכי אליעזר ז"ל

נלב"ע שב"ק' בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מאיר ברסלויצר** ז"ל

בן הרב מנחם מנדל זצ"ל נלב"ע י"ט בכסלו תשמ"ד

וזוגתו מרת **בלומה רבקה** ע"ה

בת הר"ר מנחם ראובן ז"ל

נלב"ע י"ז בכסלו תשנ"ה **תנצב"ה**

הונצחו ע"י בנם ידידנו הר"ר **חיים דוד ברסלויצר** ומשפחתו שיחיו - רמת גן

זעילוי נשמת

מרת **גישה סגל** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל תלמוד ז"ל

נלב"ע כ"ב בכסלו תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו ע"ד הר"ר **מנחם סגל** ומשפחתו שיחיו

ומכאן אל דברי הירושלמי: "לאו אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא". לדעת בעל "קרבת העדה" (על הירושלמי שם) ו"רב פעלים", כוונת הירושלמי היא, כי אין דרכו של אדם ללבוש שני מנעלים, אלא בכל ימות השנה הוא לובש את אותו זוג מנעלים, וממילא, תקנת חכמים לאסור לבישת סנדל מסומר בשבת, משפיעה גם על יתר ימות השבוע. הרי לנו, כי אין צורך במנעל מיוחד לכבוד שבת קודש.

אולם, יש מפרשים ("פני משה" על הירושלמי שם) המוסיפים סימן שאלה לאחר דבריו של הירושלמי, ותוכן דבריו משתנה: "לאו אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא?" - האם אין דרכו של אדם ללבוש שני מנעלים, אחד לחול ואחד לשבת? כלומר, הירושלמי נותר בקושיה, מדוע חכמים תקנו את תקנתם לשבת קודש בלבד. הרי לנו, כי אדרבה, נהגו כבר אז ללבוש נעליים מיוחדות לכבוד שבת... הגאון רבי בצלאל שפרן זצ"ל, במכתבו לאדמו"ר רבי ישראל מבוהוש זצ"ל, מוכיח מן הגמרא (כתובות סד/ב) כדבריו של בעל "קרבת העדה" ומסיק, כי אין צורך להחליף נעליים לכבוד שבת קודש (שו"ת הרב"ז או"ח סי' י"ב).

מעניין לגלות, כי חקירה זו מצאה את מקומה גם לגבי אדם הנודר "להלביש נזקק", האם נדרו כולל הנעלת הנזקק? (עיי' שו"ת "שבות יעקב" ח"א סי' כ"ד ושו"ת "שער אפרים" סי' קכ"ז).

כיפת שינה מיוחדת לשבת: מכל מקום, ראוי לציין את שכתב החיד"א ("חסד לאברהם" אות ג' הובא ב"כף החיים" סי' רס"ב אות כ"ה), כי בוודאי מידת חסידות ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד שבת, כולל מנעלים, כולל החלפת כיפת השינה המיוחדת לשנת הלילה. גם על הגאון מוילנא זצ"ל העידו, כי החליף את כל לבושו, מכף רגל ועד ראש, לכבוד שבת המלכה ("מעשה רב" ס"ק קמ"ז).

דף סא/א שבת לאו זמן תפילין הנחת תפילין בשבת

גמרתנו מביאה מחלוקת אם "שבת זמן תפילין" או "לאו זמן תפילין". אנו כבר יודעים ממנהגנו שלא להניח תפילין בשבת, כי שבת "לאו זמן תפילין", אך עדיין מוטל עלינו לברר מדוע, והאם כרוך איסור בדבר. כלומר, האם המניח תפילין בשבת עובר על איסור.

בגמרא (עירובין צ"א - מנחות ל"ב) מובאות שתי דרשות לבאר את דעת הסוברים ששבת אינו זמן תפילין. אחת הדרשות היא מן הפסוק (שמות יג/ט) "והיה לך לאות על ירך" - "מי שצריכים אות, יצאו אלו שהן גופן אות [עיי"ש במהרש"א, שלכל הדעות עיקר הדרשה מפסוק זה, ועי' ב"ערוך השולחן" סי' ל' סעי' ג]. הראשונים מוסיפים ומבארים (סמ"ג עשין ג' ורבינו בחיי פ' לך לך), כי ביום חול יש לכל יהודי שני עדים לכך שהוא עבד ה', ברית המילה שהיא אות ברית שעשה עמנו הקב"ה, והנחת התפילין, שהן אות להיותנו עבדי הקב"ה. יום שבת קודש הוא בעצמו אות וסימן לקשר שבין הקב"ה לעם ישראל, כנאמר (שמות לא/יג), "אות הוא ביני וביניכם", ולפיכך, אין צורך בהנחת תפילין בשבת.

מדוע יהודי ערל אינו מניח תפילין בשבת? לאור הדברים הללו בעל "תרומת הדשן" (שו"ת ח"ב סי' ק"ח, הובא ב"ברכי יוסף" סי' ל"א) מעלה שאלה, מה דינו של יהודי ערל, שאינו רשאי למול את עצמו מפני שאחיו מתו מחמת מילה. האם הוא חייב להניח תפילין בשבת קודש, כדי שיהיו לו שני עדים. לאמר, ביתר ימות השבוע, בליט ברירה, ברשותו עד אחד בלבד, התפילין, אך בשבת קודש מצוייה בידיו הזדמנות פז, לקיים שני עדים. בעל "תרומת הדשן" מסיים את דבריו, כי הסמ"ג אמר את טעמו "דרך אגדה", ומפני טעם זה אין לשנות את ההלכה, ולפיכך, אין ליהודי, יהא אשר יהא, מצווה ללבוש תפילין בשבת. רדב"ז (שו"ת סי' ב' אלפים של"ד) אף כותב, כי גם לפי טעמו של סמ"ג, עדיין אפשר להסביר שגם יהודי ערל נחשב כבעל אות ברית, מפני שמצוותו למול את עצמו לא סרה ממנו מעולם, אלא שהוא אנוס שלא לקיימה, ועצם הציווי למול את בשר ערלתו, מהווה סימן ועדות. כהוכחה לדבריו הוא מציין את הגמרא הקובעת שהנודר שלא להנות ערלים מנכסיו, רשאי להנות יהודים ערלים. הרי לנו, כי יהודי ערל לאנסו, נחשב כנושא אות הברית.

מעניין לציין את דברי ה"רוקח" (סי' ל' הובא ב"ערוך השולחן" שם), כי אין די באות ברית המילה לבדה, מפני שברית המילה היא אות לברית שהקב"ה כרת עמנו, ואילו התפילין הן גם זכר ליציאת מצרים, ולכן השבת, שהיא גם כן זכר ליציאת מצרים, ראוייה להחליף את התפילין. כעת שומה עלינו לברר את תוקף איסור הנחת תפילין בשבת.

פסיקת ה"שולחן ערוך" על פי הזוהר: ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' ל"א סעי' א') פוסק זאת בלשון איסור: "בשבת ויום טוב אסור להניח תפילין", והוא גם מנמק: "מפני שהם בעצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר, היה זלזול לאות שלהם". הגר"א זצ"ל (שם) מציין, כי לשון זו אינה מצוייה בדברי הרמב"ם והטור, אלא ה"שולחן ערוך" כתב זאת על פי מדרש נעלם, הלא הוא הוא הזוהר הקדוש על שיר השירים (שהביאו הב"י שם באריכות). יצוין, כי זו אחת ההלכות שה"שולחן ערוך" פוסק על פי הזוהר.

הנחת תפילין בשבת - כל תוספי: לכאורה, מן הדברים עולה, כי המניח תפילין אינו עובר על איסור מן התורה (עיי' ערוך השולחן" שם, ועיי' בלבוש שם). ברם, בעל "מגן אברהם" (שם) מוסיף [בשם תשובת הרשב"א], כי המניח תפילין בשבת, עובר על איסור מן התורה - "כל תוספי", שאסור להוסיף מאומה על מצוות התורה.

אולי מפני שאדם אינו מסוגל להכיל במוח האנושי המוגבל אסונות גדולים כל כך, מוביל אותי עטי הצנום לעבר מחוזות הפרט. חייהם המוגנים, הפרטיים, של אנשים בודדים; איש, ועוד איש, ועוד איש.

חשבו נא על הברנש אשר סיים לשפץ את בית העסק שלו, שבוע לפני שבוא העולם היח קמעא את ה"גבול שמת בל יעבורו בל ישונו לכסות הארץ".

הרהרו נא בשני שכנים אשר שבוע לפני הגיעו למבוי סתום בויכוח שהתגלע ביניהם, היכן להציב את הגדר המפרידה בין בתיהם, ועתה הם חולקים כלום אחד גדול.

המחשבות הללו, שהן מדכאות למדי, יש להודות, מכניסות את החיים לפרופורציה. אנשים נוטים לכייל מחדש את המאזניים האישיים שלהם, לאחר התבוננות באירוע מן הסוג הזה. למשך זמן מה בני אדם בעלי דעת מביטים אחרת על הכל, ולו רק תקרה בפניהם ההזדמנות לשפר דבר מה באורח חייהם כהפקת לקחים מן המאורע הכביר שרישמו עליהם, ישושו על כך כמוצא שלל רב.

כולנו יודעים כי הדברים נכונים מאד. אך כשם שהם נכונים, כך הם גם מוגבלים. שבוע, חודש, אולי מעט יותר עבור אנשים נבונים במיוחד, והאירוע נשכח כלא היה. כי בני אדם אנו.

הצעד המתבקש הוא, להכיר במגבלות האנושיות ולנסות לפעול באופן שהן לא תמוססנה כל התעוררות רוחנית. אדם המקבל על עצמו בתקופה זו החלטה של קביעות, שיש לה משמעות לטווח ארוך, גם לאחר שמתפוגג הרושם, עושה פעולה שלעולם לא יצטער עליה. הוא מנצל את הגל שהתרגש עליו, כדי להתרומם איתו לגבהים ולהשאר גבוה גם לאחר שהגל יעבור.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף סג/ב אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהן

כיצד יודעים את התורה

נזדמן רב אחד לביתו של ה"חתם סופר" זצ"ל והרצה לפניו מחידושו. לתדהמתו גילה כי כל חידושו - נהירים היו לו לחתם סופר זה עידן.

- **התורה** פורחת במוחו של הגאון מפרשבורג! קרא בהתפעלות.

- **לא** ולא, מחה כנגדו החתם סופר אין כאן שום מעשה ניסים; וזהו הסוד: **ארבע עשרה שנה** לא ישנתי במיטה עבור לימוד התורה!...

דף סג/א

ליגמר איניש, והדר ליסבר

אמר רב כהנא: כד הוינא בר תמיני סיי שנין, הוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. מאי קא משמע לן? דליגמר איניש, והדר ליסבר.

חז"ל מדריכים אותנו, ססדר הלימוד הרצוי הוא קודם כל לשנן את דברי הרב, ורק אחר כך להבינם ולהעמיק בטעמיהם.

הוא מסייג זאת לאדם המניח תפילין כדי לקיים מצוות הנחת תפילין, אולם, אם מניחן שלא לשם מצווה, לא זו בלבד שאינו עובר על איסור "בל תוסיף" מן התורה (כמבואר בעירובין צ"א), אלא שאף אינו נחשב כמזלזל בשבת קודש, שהרי אינו מתכוון להניחן כאות וכסימן לקשר שבין הקב"ה לבין ישראל. המשנה ברורה (ס"ק ה) מוסיף בשם האחרונים, כי המניחן בפרהסיא עובר על איסור דרבנן, מפני מראית העין.

נסיים מאמר זה בהשלכה מעשית לכל שבת, הנובעת מדיון זה.

תפילין כ"מוקצה": קיימת מחלוקת בין האחרונים, אם תפילין בשבת הן מוקצה, מפני שאסור להניחן (עיי' א"ח סי' ש"ח סעי' ד). ה"ביאור הלכה" (שם) כותב, כי הואיל ומותר להניח תפילין בשבת שלא לשם מצווה, התפילין אינן נחשבות ככלי שמלאכתו לאיסור "ועל כל פנים בשעת הדחק בודאי יש להקל" [רבני בית מדרשנו העירו, כי הדברים טעונים ביאור, מפני שעיקר התפילין לצורך הנחת מצווה האסורה בשבת, והאמזן של כלים, אם הם כלי שמלאכתו לאיסור, נמדד על פי שימושם העיקרי].

דף סג/א לא יצא האיש לא בסייג

טלטולו של הטלאי הצהוב בשבת

חוקיו הנוקשים של הצבא השוויצרי הובילו חיילים אחדים אל מעונו של רב הקהילה החרדית בעיר ציריך, הגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל, בעל "חלקת יעקב".

נשיאת חרב בשבת: פקודות הצבא קבעו כי חייל אינו רשאי להלך ללא חרב נוצצת בנדן המותקן על חגורתו. חוק ולא יעבור. פעמים שימי החופשה שנקצבו להם, כללו גם את יום שבת קודש, או-אז התגלעה בעיה חמורה: טלטול החרב ברחובות שאינם מוקפים עירוב. הגאון בעל "חלקת יעקב" (ש"ת סי' ס"ז) משתף בתשובתו את הנמען, בשלבי החשיבה והלימוד שהעלה בדיון זה עד שהגיע להכרעה סופית, לא לפני שהוא מציין, כי הבסיס לשאלה זו היא משנתנו: **"לא יצא האיש לא בסייג ולא בקשת... ואם יצא חייב חטאת.** רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים, אינן אלא לגנאי, שנאמר... ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" א"ח סי' ש"א סעי' ז).

הליכה עם מקל על נהר קפוא: האם דיון זה אינו דומה להיתר שקבע ה"ט"ז, חוכך בדעתו בעל "חלקת יעקב" - ה"ט"ז (סי' ש"א ס"ק י"ב) מתיר להלך עם מקל הליכה על נהר קפוא, מפני שההולכים על הנהר מפחדים ללכת ללא המקל, וממילא הוא חפץ שהם זקוקים לו. לכאורה, גם החיילים הללו מפחדים להלך בלי חרבם, פן ענש יענשו אם יתפסו, ויש להתיר להם להלך עם חרבם. ברם, מיד הוא מבטל רעיון זה: המקל שמסתייעים בו לצורך חציית נהר קפוא, אינו נחשב לבוש של האדם, אלא כרגלו! הגדרה זו איננו יכולים להעטות על החרב השוויצרית.

עלינו, איפוא, למצות בירור הלכה זו ולא להחמיר בה מספק, שהרי "אם נאסור להם, יצטרכו כל יום השבת להיות אסורים בביתם בלי לילך חוצה, וגם לא לילך לבית הכנסת ולהתבטל מתפלה בציבור, מקריאת התורה".

חרב של כבוד: לכאורה, קיים הבדל ברור בין החרב שבמשנתנו, לבין החרב הטקסית המדוברת. לדעת חכמים כלי זין אינם נחשבים תכשיט, מפני שכלי הרג אינם קישוט, כך הם משיבים לרבי אליעזר הסובר שחרב נחשב תכשיט. יתכן שחכמים יודו, כי חרב שכל מהותה לשם כבוד בלבד, ואינה מיועדת כלל ועיקר למלחמה נחשבת תכשיט.

לבסוף הוא כותב את ההיתר המשכנע ביותר, כדבריו, "והיתר זה לפי עניות דעתי צהיר מכולם". למדנו (נח/א) שעבד רשאי לצאת עם חותם של טיט על צווארו, המעיד כי הוא עבד של פלוני, והדבר אינו נחשב כהוצאת חפץ בשבת, מפני שהחותם הוא סימן עבדות של העבד ונחשב כמלבשו. הרי לנו, כי גם חפץ שאינו מלבוש, מוגדר כמלבוש אם נושאו עונדו בכל מצב והוא משמש לזיהויו.

לכאורה, אפשר היה לחלק בין המקרים בטענה כי דווקא עבד שהוא רכושו של רבו, סימן העבדות שהוא נושא עליו במצוות רבו נחשב כלבוש, לא כן חיילים אלו שאינם עבדים, אלא דורשים מהם להלך עם חרבם, שמא אין הוא נחשב כלבושם. ברם, כבר שנים רבות לפני כן למד בעל "אור זרוע" (ח"ב סי' פ"ד אות ג) מגמרתנו, להתיר ליהודים שאולצו על ידי הנכרים לענוד אמצעי זיהוי "עגולים ירוקים", להלך עמו בשבת. ככל הנראה כוונתו לטלאי עגול בצבע ירוק, והוא מתיר את הדבר ומשווה אותו לחותם הטיט האמור, וכדבריו נפסק להלכה (א"ח סי' ש"א סעי' כ"ג).

דסקית של חיילים: בימינו, פקודות הצבא מחייבות כל חייל לענוד דסקית מתכת לזיהויו, על כל צרה שלא תבוא. הפוסקים נדרשו לדון לגבי יציאה בשבת עם דסקית זו במקום שאין בו עירוב וקבעו, כי מאחר שקיימת הקפדה חד-משמעית שכל חייל יענדה עליו בכל עת ובכל שעה, הרי היא נחשבת לבוש (ראה "שמירת שבת כהלכתה" פרק י"ח סעי' כ"ב בשם הגר"ז אויערבך זצ"ל, וראה "שולחן שלמה" ש"א אות ד' ובהערה שם). [ראוי להעיר, כי ההלכה פסק זה צ"ג, שכן ה"אור זרוע" מתיר דווקא במחובר קצת לבגד, וכתב הב"ח והביאו המ"ג ס"ק ל"ד, כי סיבת ההיתר הוא שעי"ך הוא בטל לבגד, וא"כ אין להוכיח לחרב שאינה מחוברת ואינה בטלה לבגד כלל].

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

דמאי, פרק ז', משנה א': המזמין את חברו שיאכל אצלו

כיצד ינהג השוהה בשבת במקום שאינו סומך על כשרותו?

המשנה עוסקת באדם שהוזמן להתארח בשבת אצל עם הארץ, שפירותיו הם דמאי. אילו היה

משמעותו המדויקת של הביטוי "ליגמר איניש והדר ליסבר" היא: 'למד אדם ואחר כך יבין. אף בסיפור רב כהנא "הוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא", הפירוש הוא "למדתי את כל התלמוד" (ולא: סיימתי את כל התלמוד).

שורש המילים גמור גמירנא וליגמר הוא ג.מ.ר. הארמי, המקביל לשורש העברי ל.מ.ד. (ומכאן שמכחינה לשונית: גמרא = תלמוד), ואין מדובר בשורש ג.מ.ר. העברי הרווח בלשון חכמים (כמו במסכת אבות פ"ב מ"ז: לא עֲלִיךְ הַמְלָאכָה לְגַמְרוּ; בבא מציעא פ"ז מ"ב: גְּמַר מְלָאכָה; ברכות פ"ג מ"ב: אִם יְכוּלִין לְהִתְחַיל וְלְגַמְרוּ עַד שְׁלֵא יִגְיעוּ לְשׁוּקָה, יִתְחַילוּ).

דף סג/א והוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס [למדתי כל הש"ס בצעירותי]

סיום הש"ס רק בגיל 16...

סיפר ה"חפץ חיים" זצ"ל: בימי צעירותי סיפרו על בחור מופלג שסיים את כל הש"ס בגיל 15, ושדכנים חיירו עליו ולא עבר זמן רב עד שנשדדך. זמן מה אחר כך התבטל השידוך; התברר, כי הוא סיים את הש"ס רק בגיל 16, ואין זו רבותא כל כך... כך היה בזמנים ההם.

דף סג/א בימינה אורך ימים איכא, עושר וכבוד ליכא?

העושר והכבוד עוד מעת

שלמד שלא לשמה...

תמה האדמור"ר מגור בעל "אמרי אמת" זצ"ל: וכי לא יתכן הדבר שלמיימינים בה יהיה אורך ימים ולא עושר וכבוד?

וחזר ויישב: הא המיימינים, הם, כפירוש רש"י, העוסקים בתורה לשמה. והרי אמרו שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. אם כן כבר עסק שלא לשמה, ויש לו עושר וכבוד עוד מאז...

דף סו/א

מאן תנא

הביטוי "מאן תנא" כה מצוי ושגרתי, עד שאין אנו נותנים דעתנו לתמוה עליו - הרי מקובלנו, כי סתם משנה רבי מאיר היא, ומה מקום יש להקשות מי הוא התנא שאמר מימרא זו?

אין זאת אלא, כי ביטוי זה שמור למקומות בהם היה ידוע, כי ודאי רבי מאיר אינו בעל המשנה, או אז הקשו מיהו התנא בעל השמועה - המשנה הזאת ("הליכות אל" סי' ת"ק. מתוך דברי התוס' מו"ק ב/א ד"ה "מאן תנא").

צעילוי נשמת

מרת **גיטל בריל** ע"ה

בת ר' אברהם נחום הלוי ז"ל

נקטפה כ"ג בכסלו תשמ"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

לצעילוי נשמת

מרת **מאלה קייזמן** MALA KAZMAN ע"ה
ב"ר חיים זאב ז"ל נלב"ע י"ז בכסלו

תנצב"ה

הנוצחה ע"י משפחת ריישר הי"ו
Reischer family The - ארה"ב

לומדים בשלמות

המגיד למרן הבית יוסף על מעלת המשניות

במקביל לעיסוקו בפסיקת הלכה ובכתיבת חיבורו הנודע "בית יוסף", עסק מרן רבי יוסף קארו גם בחכמת הקבלה, ולימים יצא לאור ספר "מגיד מישרים", שהוא יומן של ההתגלויות השמימיות שזכה להן מפי "המגיד". לאחת ההתגלויות היה עד רבי שלמה אלקבץ, ואחר כך עלו שניהם לארץ ישראל.

בהתגלויות רבות התייחס 'המגיד' ללימוד משניות, ולהלן אחת מהן:

"רק בי תדבק, כי ביראתי ובמשניות תתעלה ותזכה ליעשות ניסים על ידך, כמו בימי חכמי התלמוד ויתקדש שם שמים על ידך, כי ידעו כי יש אלהים בישראל, כי סוד הנסים הנעשים לחכמים הוא על ידי שמחשבתם תמיד בכנס"ת ישראל דבוקה על ידי שתמיד מהרהרים בתורה וביראת שמים בלי שום הפסק, כשהיא מתעלה לבינה. כל הדביקים עמה עולים עמה, נמצאת נפש המהרהרים תמיד בה עולה עד בינה וכיון שנפשם דבקה שם יש להם כח להוריד משם כל מה שחפצים".

(ספר מגיד מישרים - פרשת ויצא)

מוזמן אליו ביום חול, היה האורח מפריש תרומות ומעשרות מן המזון המוגש לו בעת הארוחה, אך בשבת קודש אסור להפריש תרומות ומעשרות, אפילו מדמאי, מפני שההפרשה נחשבת כ'תיקון' המאכלים. ברם, לגבי דמאי הקלו חז"ל לאפשר להפריש תרומות ומעשרות בשבת באופן שאין ניכר שתיקון הפירות נעשה בשבת; זאת - על ידי שיאמר את כל נוסח ההפרשה מערב שבת, ובשבת יבצע את ההפרשה בפועל (כן מבאר החזון איש, דמאי, סימן ט', אות ח'י').

פתרון זה אפשרי גם בפירות טבל, אך בתנאי שהפירות יהיו ברשותו בערב שבת, שהרי אם אינם ברשותו איך יכול לומר שהוא מפריש מהם תרומות ומעשרות? רק בפירות דמאי הקלו חז"ל להתיר אופן הפרשה זה, כפי שהקלו בהם בדברים נוספים.

האם פתרון זה אפשרי גם בימינו, לאדם המוזמן להתארח בשבת אצל החשוד כי בביתו מוגשים מאכלים שלא הופרשו מהם תרומות ומעשרות?

לשם כך עלינו לברר אם בימינו יש פירות שנוהגים בהם דיני דמאי, שהרי אופן הפרשה זה בשבת הותר רק בפירות דמאי ולא בפירות ספק טבל, ובוודאי לא לפירות טבל.

החזון איש נוקט שפירות הנמכרים בשוק בלא פיקוח הם 'ספק טבל' במקרה הטוב, ובמקרה השכיח יותר, פירות אלו הם טבל גמור, שהרי מי מהציבור הכללי יודע דבר-מה על הפרשת תרומות ומעשרות. פירות דמאי הם יבול שיצא מיד עמי הארצות שרובם מעשרים ורק מיעוטם אינם מעשרים.

לפיכך פוסק החזון איש (מעשרות, זי/ז), שדין פירות אלו הוא 'ספק טבל'. זאת, ועוד (חזון איש, דמאי, ד/ז): אפילו הקונה פירות מאדם שברוב הפעמים הוא מעשר - אין לפירותיו דין דמאי אלא 'ספק טבל'! לפי שתקנת דמאי מתייחסת לציבור עמי הארצות שאינו קיים כיום. לפיכך הוא נוקט שהמתארח בשבת במקום שאי אפשר לסמוך על בעליו לגבי הפרשת תרומות ומעשרות, איננו יכול להשתמש באופן הפרשה זה, כי לפירותיו אין דין דמאי אלא דין ספק טבל (חזון איש דמאי ט/ט).

יצוין, כי דעת הגרש"ז אוירבך זצ"ל אינה כן, אלא כשם שהקלו חכמים בדמאי, כך יש להקל כאשר ידוע כי רוב הפירות באותו מקום מעושרים, בעיקר מפני שבימינו הפרשת תרומות ומעשרות היא מדרבנן. לשיטתו, במקרה זה אפשר להפריש תרומות ומעשרות בשבת באופן המבואר לעיל (ש"כ מהדורה חדשה, פ"א הערה ק"א, ראה שם באריכות) [אמנם, אין הדבר פשוט כלל ועיקר לקבוע שבמקום מסוים רוב הפירות מעושרים].

עם זאת, גם לפירות ספק טבל יש פתרון:

לפני השבת יבקש האורח מן המארח שימנה אותו כשליח להפרשת תרומות ומעשרות ממאכליו, ולכן יהא רשאי לבצע את ההפרשה בשני השלבים הנ"ל, כי כעת אין המאכלים נחשבים כמי שאינם ברשותו [מדובר כמובן במקרה שבערב שבת לא יספיק האורח לבצע את ההפרשה]. כך הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל ליהודי שעמד לשהות בשבת בבית חולים ופקפק באופן שמעשרים בו שם את הפירות - שיבקש ממשגיח הכשרות של בית החולים, שהוא שליח הבעלים לצורך ההפרשה, שיעשהו שליח להפרשה, וכך יוכל לבצע את ההפרשה בשני השלבים (דרך אמונה, מעשר פ"ט, ציון ההלכה, אות ק"כ).

עשרות אלפי גמרות
מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה המנוצחת
בעמוד הגמרא

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:
אדר - ניסן - אייר - תמוז

בגמרא המיוחדת "מהדורת כתר הש"ס" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה: טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020